

Sociale onveiligheid op universiteiten!

“Dit zijn geen incidenten!”

De academische wereld werd begin mei van dit jaar flink opgeschud. Er verschenen twee onderzoeken die, los van elkaar, onomstotelijk aantonen dat er structureel sprake is van een sociaal onveilige werkomgeving op universiteiten. Uit een onderzoek van de VAWO samen met de FNV onder ruim duizend universiteitsmedewerkers, blijkt dat de helft op een afdeling werkt waar sprake is of is geweest van een sociaal onveilige werkomgeving. Vier op de tien heeft hier zelfs persoonlijk mee te maken (gehad) en van deze groep zit 44% nog steeds in deze onveilige situatie.

Door Queenie Scholtes

“Soms zie ik foto's van mijn collega's die samen een of ergens wat drinken: sociale momenten waarvoor ik niet langer wordt uitgegemoedigd”

Dr. Marijke Naezer deed, samen met prof. Marieke van den Brink en prof. Yvonne Benschop in opdracht van het Landelijk Netwerk Vrouwelijke Hoogleraren (LNvH), onderzoek naar *harassment* binnen de wetenschap en ook daaruit komt duidelijk een beeld naar voren van machtsmisbruik, bedreiging, vernedering en uitsluiten tot sabotage en (seksuele, fysieke en verbale) intimidatie.

Geen incidenten

“We kunnen wel zeggen dat de onderzoeken insloegen als een bom,” zegt Marijke Naezer. De universiteiten en koepels lijken wakker geschud en dat is volgens Naezer hard nodig, zeker als je kijkt naar de impact die *harassment* op mensen heeft. “Er zijn vrouwen die medicijnen nodig hebben om te kunnen functioneren, depressief raken, onzeker worden, maar ook te maken krijgen met fysieke gevolgen als hartproblemen en chronische pijn. Dit is natuurlijk verschrikkelijk voor de persoon zelf, maar het heeft ook impact op het werk dat ze leveren. Helemaal in de wetenschap waar creativiteit belangrijk is. Een van de respondenten zei tegen mij: ‘Voor mijn werk is creativiteit vereist, maar het voelt alsof ik in een oorlogszone zit.’ Hoe kan iemand in een vijandige en/of intimidierende situatie een topprestatie leveren?”

VAWO-directeur Donald Pechler beaamt dit: “Dit zijn echt geen incidenten. Als individueel behangenbehartiger heb ik zelf in persoon kunnen constateren dat werknemers door leidinggevenden werden geschoffeed. Schreeuwen tijdens een beoordelingsgesprek,

“Ik word buiten-gesloten als coauteur bij publicaties. Ook is mij gevraagd om namen van anderen aan mijn manuscripten toe te voegen.”

erkennen van de problematiek, is het belangrijk dat er kennis over *harassment* wordt gegenereerd en is het aanleren van een kritische houding met betrekking tot het eigen gedrag cruciaal. Ook het actief verwerven van competenties om goed te kunnen reageren op wan-gedrag en intimidatie, als slachtoffer, omstander of agressor, zijn van belang. Daarnaast onderstrepen ze het belang van een gedegen systeem van melding, rapportage en aanpak van wan-gedrag en intimidatie, waarbij *harassment* ook daadwerkelijk consequenties heeft. Tot slot onderschrijven Naezer, Van den Brink en Benschop een zogenaamde ‘culture of care’, waarin het team centraal staat en waar diversiteit en inclusie de norm zijn en niet de uitzondering. De VAWO en FNV sluiten zich hier helemaal bij aan met hun oproep voor een externe onafhankelijke klachtcommissie en een snelle inzet van een ombudsman of -vrouw op universiteiten.

Culture of care

De Vereniging Samenwerkende Universiteiten (VSNU) neemt de uitkomsten van de rapporten in ieder geval heel serieus. “De universiteit moet een veilige omgeving zijn voor medewerkers, waar elke vorm van ongewenst gedrag, onaanvaardbaar is,” aldus Pieter Duisenberg van de VSNU tegen Lidwien Poorthuis van het LNvH. “De VSNU heeft aangegeven met ons te willen praten over vervolgstappen. Bovendien hebben veel universiteiten, direct na het verschijnen van het onderzoek, nieuwsbrieven uitgedaan met statements over *harassment* en waar je je kunt melden mocht dat nodig zijn,” vertelt Poorthuis die bij is met de positieve opstelling van de werkgevers. “We willen geen bom leggen onder de universiteit, maar gezamenlijk bouwen aan een mooiere academie.”

In het rapport ‘*Harassment in Dutch academia. Exploring manifestations, facilitating factors, effects and solutions*’ dragen de onderzoekers verschillende oplossingen aan. Naast het bewust

“De ene collega mag thuis werken de ander niet. De ene collega mag vakantie opmaken in collegeperiodes de ander niet. De ene collega krijgt voorkeursbehandeling waar de ander wordt nauwelijfs geluisterd.”

ze. Nu gebeurt het nog geregeld dat de dader wordt beschermd in plaats van het slachtoffer. “Op de vraag of Naezer er vertrouwen in heeft dat er wat gaat veranderen, reageert ze dan ook terughoudend. “Ik hoop het zeker, maar voor mijn gevoel zitten we nu in een vicieuze cirkel waarbij slachtoffers vaak dubbel gepakt worden. Van-

“Ik ben homofoob, maar kan hier niet open over zijn, vanwege opmerkingen die over anderen zijn gemaakt.”

Rapport mee bij klacht

“Helaas kan dit niet in één keer veranderen,” zegt Naezer. “Er is sprake van een hiërarchische individualistische en competitieve cultuur en dus is een cultuurverandering nodig. Dit kost jaren, maar vandaag al kunnen universiteiten stappen zetten als ze willen. Neem slachtoffers serieus en bescherm

"Mijn leidinggevende schreeuwde en maakt je leken door aan je capaciteiten te twijfelen."

wege belangenverstrengeling zien huidige klachtencommissies nu zaken soms door de vingers. Zo had een junior medewerker melding gemaakt over haar leidinggevende die midden in de nacht appjes stuurde om langs te komen. En wat zei de klachtencommissie: het is niet bij wet verboden. Dan denk ik, willen we de lat zo laag leggen? Het is dan niet bij wet verboden, maar vinden we dit echt met z'n allen oké? Ik was in ieder geval zo teleurgesteld toen ik dit hoorde en dan ben ik niet echt optimistisch gestemd. Aan de andere kant, met alle aandacht en druk om hier iets aan te doen, creëren we wel momentum." Ook Pechler hoopt dat door alle media-aandacht en voorzichtige erkenning dit het startpunt voor verbetering is. "Harassment binnen de wetenschap is in ieder geval niet meer te ontkennen. Zeker een cultuurverandering heeft veel tijd nodig, gaat stap voor stap en hoewel we als vakbond altijd scherp moeten blijven op situaties die niet door de beugel kunnen, is elke stap er één."

Applaus

Poorthuis is het hier hartgrondig mee eens. "Op de dag van de publicatie ben ik heel vaak gebeld door vrouwen die spontaan lieten weten blij te zijn met het rapport. Het is mooi dat we met dit onderzoek ook gehoor hebben kunnen geven aan verhalen die moeilijk verteld kunnen worden." Ook Nae-

"Mijn mannelijke collega's hadden al drie promovendi begeleid in hun tweede jaar van de Tenure Track. Ik mocht maar één promovendus begeleiden gedurende mijn vijf jaar als Tenure Tracker."

zer erwaart de positieve respons op het rapport: "ik heb al gehoord dat vrouwen het onderzoek willen meenemen bij de behandeling van hun klacht zodat ze kunnen zeggen: kijk, het is geen onzin, het is echt een serieus probleem." "We weten allemaal dat het oplossen van een probleem begint met

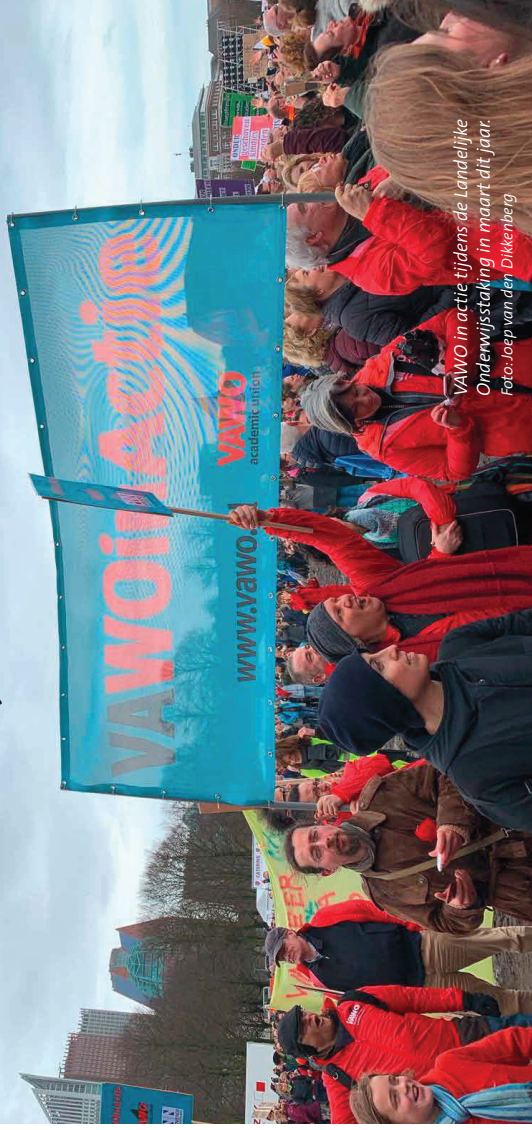
"Als je een klacht indient, heeft dat gevolgen."

bewustwording en erkenning," zegt Pechler. "Wat dat betreft zou iedereen werkzaam op een universiteit (een beknopte versie) van de onderzoeken moeten lezen."

welke prijs doen zij dat? Worden zij vanwege hun moed om publiekelijk hun verhaal te vertellen afgestraft? Of grijpen werkgevers deze kans aan om te laten zien dat het niet alleen maar mooie woorden waren, maar dat zij ook daadwerkelijk verandering willen en dat gaan omzetten in daden. Ik hoop met heel mijn hart dat laatste, want deze vrouwen zijn voor mij de echte helden en zij verdienen ons applaus."

De citaten zijn afkomstig uit de onderzoeken van het LNVH en de vakbonden FNV en VAWO.

Problemen in WO blijven en dus blijft WOinActie ook!

VAWO in actie tijdens de Landelijke Onderwijsstaking in maart dit jaar. Foto: Joep van den Dikkenberg

Openluchtkolleges, een mars naar het ministerie van OCW en de Landelijke Onderwijsstaking. WOinActie organiseerde en participeerde in grote acties om de minister, en politiek Den Haag, duidelijk te maken dat investeren in het wetenschappelijk onderwijs (WO) echt hard nodig is.

Door Queenie Scholtes

Helaas houdt minister Van Engelsdorp vast aan het huidige verdeelmodel dat voor enorme competitie zorgt binnen de academische wereld. Een conclusie die keihard is bevestigd in het rapport van de Commissie Van Rijn dat in opdracht van het kabinet de bekostiging van het hoger onderwijs onderzocht.

"WOinActie is verheugd dat het adviesrapport van de Commissie van Rijn erkent dat de werkdruk aan de universiteiten te hoog is en dat het verdelingsmodel tot perverse prikkels leidt, zoals het willen binnenhalen van alsmar meer studenten," zegt Rens Bod, initiatiefnemer van WOinActie. "Ook maakt het

rapport expliciet duidelijk dat de overheidsuitgave per student de afgelopen jaren is afgenomen. Iets dat lang door minister Van Engelsdorp werd ontkend. Feitelijk doet het rapport dus recht aan wat WOinActie de afgelopen anderhalf jaar heeft betoogd."

Des te pijnlijker is het dat in het rapport de Commissie Van Rijn toch is gaan schuiven met potjes. Bod is dan ook zeer teleurgesteld dat de voorstellen in het rapport alleen over herverdeling van gelden gaan. "Het geeft geen pas om de problemen van één sector (beta-techniek) op te lossen door de problemen bij Alfa-Gamma-Medisch te vergroten. Dat is zelfs

inconsistent met betrekking tot de opdracht die de Commissie had gekregen. Daarom hebben wij de Commissie ook geadviseerd om te erkennen dat hun opdracht onmogelijk was."

Ook maakt WOinActie zich zorgen over de vele vragen die in het rapport onbeantwoord blijven, zoals de vraag waar het geld van NWO, dat moet worden overgeheveld naar de geldstroom, terecht komt. WOinActie vindt dat wetenschappers zelf een stem moeten krijgen in het debat hierover. Zeker is dat volgens Bod dit rapport hoe dan ook aantoont dat de conclusie van WOinActie klopt. "Zonder groter budget voor het WO kunnen de problemen niet worden opgelost, maar alleen worden verschoven. Daarom blijft ons streven dat de overheid op korte termijn het macro-budget, de zogeheten lumpsum, vergroot, en deze aan alle disciplines te goede laat komen. Oftewel WOinActie is nog hard nodig de komende tijd."

